

אזור C חיוני לאינטרסים הלאומיים של מדינת ישראל

מאת האלוף (מיל') גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 801, 18 באפריל 2018

תקציר: מסירת חלקים משמעותיים משטחי C לשליטת הרשות הפלסטינית מנוגדת לאינטרס הלאומי הישראלי, ולו משום ששטחים אלה ריקים כמעט לחלוטין מאוכלוסייה פלסטינית ומאפשרים לא רק אחיזה ביטחונית איתנה אלא התיישבות יהודית נרחבת בלא שהדבר יאיים על אופייה היהודי והדמוקרטי של מדינת ישראל. האורח בו סימן ראש הממשלה רבין את שטחי B, A ו-C מבטא את החיוניות הרבה שזיהה באחיזת ישראל במרחבי C.

בשנה שעברה, בצאת ספרו של מיכה גודמן "מלכוד 67", הבהרתי את יסודות המחלוקת שלי עם הניתוח שלו ועם המלצותיו. היה נראה שהעניין מוצה. משבחר גודמן בתום שנה לפרסום ספרו לסכם תובנותיו בשני מאמרים כמעט זהים, במוסף הארץ (16.2.2018) ובמקור ראשון (5.4.2018), מצאתי חובה להתריע מפני הסכנה הטמונה בהמלצותיו.

עקב חוסר אמונו ביכולת לשמר את מה שנראה בעיני חלק מהישראלים כסטטוס קוו רצוי בשטחי יהודה ושומרון, מצביע גודמן על הכורח ב"אקטיביות של צעדים קטנים" שתשמר את שליטת הרשות הפלסטינית כ"רעיון שמאפשר לאוטונומיה הפלסטינית להתרחב בלי שהביטחון הישראלי יתכווץ". הוא אמנם מבהיר כי "לא מדובר בווייתורים אידיאולוגיים גדולים דוגמת פינוי יישובים", אך בשתי המלצות מעשיות הרות אסון בעיני מתמצה סלע המחלוקת: מסירת חלקים משמעותיים משטחי C לשליטת הרשות הפלסטינית ו"הפסקת התרחבות ההתיישבות מחוץ לגושים הגדולים". בשתי המלצותיו אלה מתגלה גודמן כשבוי בפרדיגמה הביטחונית-טכנית של בכירי מערכת הביטחון שאותם פגש במהלך כתיבת הספר. העניין העיקרי הוא שאחיזתה של ישראל ביהודה ושומרון אינה מונעת רק מצרכים ביטחוניים.

משוואת הביטחון הלאומי רחבה בשיקוליה מעבר להיבטים הביטחוניים-טכניים, כפי שמוגדר בספרות תורת צה"ל: "ביטחון לאומי הוא התחום העוסק בהבטחת היכולת הלאומית להתמודד ביעילות עם כל איום על הקיום הלאומי ועל האינטרסים החיוניים הלאומיים". ואמנם בשאלת האינטרסים הלאומיים של ישראל ביהודה ושומרון טמון שורש המחלוקת בין ימין ושמאל ביחס לעתידה במרחב. בהעדר הסכמה בשאלת החזון הלאומי עבר ניהול הדיון למומחים הביטחוניים. כך התקבעה רשימת האינטרסים

הישראלים ביו"ש כמתמחה בלא יותר מדרישות ביטחוניות, כפיקוח על המעברים בבקעת הירדן ותחנת בקרה אווירית בהר בעל חצור.

האינטרס היחיד שחרג מעבר למאמצי האבטחה הטכניים, וגודמן אכן נתן לו משקל מרכזי, הוא אינטרס ההפרדות מהפלסטינים שהפך במדיניותם של אהוד ברק, חיים רמון, וציפי לבני לאינטרס לאומי עליון. ואולם בדיבורם החוזר ונשנה על כורח ההפרדות הם מתכחשים לעובדה שההפרדות מומשה ברובה הגדול בהנהגת ראש הממשלה יצחק רבין, כבר בראשית תהליך אוסלו. במאי 1994 תם שלטון מדינת ישראל על כל האוכלוסייה הפלסטינית ברצועת עזה, ובינואר 1996 תם שלטון המנהל האזרחי הישראלי על כל הפלסטינים במרחבי A ו-B ביו"ש. למעלה מ-90% מהפלסטינים המתגוררים במרחב שנכבש ביוני 1967 מנוהלים מאז על-ידי הרשות הפלסטינית. האורח בו סימן רבין את שטחי B, A ו-C מבטא את החיוניות הרבה שזיהה באחיזת ישראל במרחבי C. במציאות זו, לאחר מימוש הנסיגה מרוב השטחים המאוכלסים ביו"ש, המשך התביעה להפרדות מהפלסטינים ולצמצום שליטת ישראל בהם, לאחר שזו הצטמצמה מכבר, מהווה למעשה מניפולציה לנסיגה ישראלית כמעט מלאה משטחי יהודה ושומרון כולל בקעת הירדן. ראוי להדגיש: גושי ההתיישבות האמורים להישאר בידי ישראל מהווים כ-4% מכלל השטח.

בנוסף, מבחינה מרחבית ואקולוגית, מדינת ישראל, המצטמצמת לרצועת החוף מנהריה עד אשקלון, הופכת לרצף עירוני צפוף ובלתי נסבל. כבר כיום הגיעה בעיית הצפיפות לנקודת הרתיחה. רשות התכנון הונחתה לדוגמה לתכנן לקראת 2040 תוספת של 2.6 מיליון דירות חדשות, כולן בתחום הקו הירוק. הבשורה המרחבית מצויה במרחב הפנוי - במרחבי בקעת הירדן, מקו הירדן ועד גב ההר - ליישוב מיליוני יהודים בשדרה מזרחית מקבילה לרצועת החוף.

האופן בו שרטט רבין את שטחי C, בתשומת לב אישית לכל ציר וגבעה, הוא הביטוי למפת האינטרסים המרחביים הלאומיים של מדינת ישראל ביהודה ושומרון. לביטוייה המרחבי של תפיסה זו נדרש מפעל התנחלות בארבע מגמות עיקריות: פיתוח ירושלים רבתי, בעיקר מזרחה עד ים המלח; פיתוח דרום הר חברון; פיתוח מרחב בקעת הירדן; ופיתוח המסדרונות מרצועת החוף לבקעת הירדן. פריסת ההתיישבות היהודית ביו"ש, בתמיכת המאחזים, צמודה להגיון אסטרטגי זה במלואו.

כאן המפתח להבנת מגמות הפעולה החתרניות המובלות בשנים האחרונות בשטחי C על-ידי האיחוד האירופי והרשות הפלסטינית. בתכנון אסטרטגי מתואם, בבנייה מואצת ובפיתוח חקלאי נרחב, חותרת הרשות הפלסטינית, בתמיכה אירופית גלויה, למנוע מישראל את מימוש האינטרסים הלאומיים שלה ביו"ש. מדובר לא רק במאבק להרחבת מרחב המחיה הפלסטיני אלא במגמה לביתור ובידוד ההתיישבות היהודית. המאבק בין ישראל לבין הפלסטינים מתמחה בנקודה זו בשאלה מי ימצא עצמו בתום המאבק מבותר ומבודד. באופן אישי, עבור מיכה גודמן המתגורר בכפר אדומים, משמעות הצעתו היא שמרחב מקום מגוריו, כמו גם יישובי גוש עציון, יהפכו למובלעות בתוך מרחב פלסטיני. מאבק זה יכריע גם את מעמדה של ירושלים: האם השכונות הפלסטיניות, כא-טור ועיסוויה, תהיינה מובלעות פלסטיניות במרחב ישראלי, או שגוש אדומים יהיה מובלעת ישראלית במרחב פלסטיני. הדבר אף מסביר את ההתנגדות האמריקנית העקבית להכרזת גן לאומי במורדות הר הצופים מזרח, מתוך שאיפה להותיר את מעלה אדומים כמובלעת ישראלית במרחב פלסטיני. במאבק הזה משתלבות המלצותיו של גודמן במגמות המובלות בשטח על-ידי האיחוד האירופי במאבק לצמצום האחיזה הישראלית במרחבי C. בפרדיגמת הצעדים הקטנים - גם אם יוותרו בידי ישראל גושי ההתנחלויות - גודמן מוביל למעשה לנסיגה ישראלית זוחלת לקו הירוק.

ראוי להעמיד את המחלוקת במקומה המדויק: החל בהבנה שונה של תפיסת החזון הלאומי, דרך שאלת החתירה המתמדת לירושת ארץ ישראל, וכלה בגישה שונה למרכיבי

הערכת המצב הביטחוני. המחלוקת אינה בין אלה הדוגלים בפרגמטיות תבונית לבין הנאחזים בחזון אידיאולוגי מנותק מאילוצי המציאות. גם האחרונים מחויבים לניווט פרגמטי עוקף מכשולים, אלא שלא רק יעדיהם שונים; נראה כי גם המצפנים של שני הצדדים מכוילים אחרת. בהתבסס על תפיסת הביטחון המסורתית של תנועות ההתיישבות החלוציות, הניווט הפרגמטי שלי מניח שביסוסה של מגמת התיישבות נרחבת, בכל מרחבי שטח C הריקים כמעט לחלוטין מאוכלוסייה פלסטינית, הוא המפתח ליציבות אסטרטגית. בהרחבת האחיזה ההתיישבותית שלנו תלויה התודעה שנוכחותנו במרחב היא קיר איתן שמוטב להשלים עם קיומו ולהיתמך בו. בשל כך בחר האיחוד האירופי להתערב באורח כה בוטה בעיצובו של מרחב זה לטובת הצד הפלסטיני. ראוי להתריע לפיכך כי המלצות גודמן מנוגדות לא רק לחזון מפעל ההתיישבות ביו"ש ובבקעת הירדן אלא גם לאופן בו תפס ראש הממשלה רבין את האינטרסים הלאומיים של מדינת ישראל במרחב זה.

"הדרך היחידה לשמר את המצב הקיים היא לשנות אותו". למילים אלו, בהן סיכם גודמן את מאמרו, אני בוודאי מסכים. המחלוקת היא על מגמת השינוי. בניגוד להמלצות גודמן, עלינו לחתור להרחבת ההתיישבות הישראלית לקראת שלושה מיליון יהודים בכל מרחבי C, פעולה שאינה מסכנת את הרוב היהודי במדינת ישראל כהוא זה, לא כל שכן – את אופייה הדמוקרטי.

המאמר פורסם במקור ראשון 15.4.2018.

*אלוף (מיל") גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושתיים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.

סדרת הפרסומים מבט מבס"א מתפרסמת הודות לנדיבותה של משפחת גרג רוסהנדלר.